

ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА ЮРИДИЧЕСКО ЛИЦЕ С НЕСТОПАНСКА ЦЕЛ
СДРУЖЕНИЕ „НАЦИОНАЛНА ПАЦИЕНТСКА ОРГАНИЗАЦИЯ“
ЗА 2019 ГОДИНА

Управителен съвет:

Станимир Хасърджиев
Виктор Паскалев
Андрей Дамянов
Елисавета Котова
Веселка Ядкова
Наталия Маева
Петя Александрова

Представяващи:

Станимир Хасърджиев
Виктор Паскалев
Андрей Дамянов

Счетоводно обслужване:

„ЕМ ЕНД ДИ АКАУНТИНГ“ ЕООД

Обслужваща банка:

Райфайзенбанк България ЕАД

Настоящият доклад за дейността на Сдружение „Национална пациентска организация“ (НПО) се изготвя на основание чл. 40, ал. 2 ЗЮЛНЦ и съдържа описание на съществените дейности, изразходваните средства за тях, връзката им с целите и програмите на организацията и постигнатите резултати; размера на безвъзмездно полученото имущество и приходите от други дейности за набирание на средства; финансовия резултат.

НПО е учредена през януари 2010 година като обединение от юридически лица – пациентски организации. НПО е регистрирана по Закона за юридическите лица с нестопанска цел за осъществяване на дейност в обществена полза. В момента е най-голямото пациентско обединение в България, обхващащо над 80 организации, ангажирани с различни социалнозначими и редки заболявания.

Сдружението е вписано в Регистъра за юридически лица с нестопанска цел под №17375, том 357, стр. 25, по ф.д. №950/2009 г., с Булстат №175840628, със седалище в София, ул. „Любен Каравелов“ №3, ет. 3, ап. 5. През 2018 г. със заповед № РД-01-308/16.10.2018 на Министерство на здравеопазването беше препотвърден статутът на НПО на национална представителна организация за защита правата на пациентите, за срок от 3 години.

НПО е създадена, за да обедини пациентския глас и да представлява и защитава интересите на всички пациенти. Сдружението осъществява дейности по чл. 5 от Устава си за постигане на целите на Сдружението, формулирани в чл. 4 от същия, в следните направления, а именно:

- Развитие и утвърждаване на гражданското участие в управлението и контрола на здравната система;
- Въвеждане на принципа за равноправно тристранно партньорство между държавните органи, организациите на медицинските специалисти, сдружения на пациенти, при изработване и приемане на стратегии, критерии и норми, политики и практики в системата на здравеопазването;
- Включване на представители на пациентите в управлението на структурите в системата на здравеопазването;
- Развитие въвеждане и утвърждаване на етични норми и правила в работата на пациентските организации, както и взаимодействието им с институциите, медиите и обществото;
- Разработване на национални и регионални програми и методи за подобряване на теорията и практическата дейност, свързана със защитата на правата на пациентите, осигуряване достъп до адекватно лечение, подобряване условията за лечение на пациентите, подобряване качеството на живот на пациентите;
- Участие в изготвянето на проекти на нормативни актове, свързани със защитата на правата на пациентите, осигуряване достъп до адекватно лечение,

подобряване условията за лечение на пациентите, подобряване качеството на живот на пациентите;

- Активно взаимодействие и сътрудничество с компетентните държавни органи и институции (републикански, областни, общински) за постигане целите на Сдружението и подпомагане на съответните служби по отношение информираността им по проблематиката и взаимоотношенията им с членовете на Сдружението;
- Разработване, организиране и съфинансиране на проекти по програми по фондове за финансиране.

Според българското законодателство ръководството следва да изготвя доклад за дейността, както и финансов отчет за всяка финансова година, който да дава вярна и честна представа за финансовото състояние на Сдружението към края на годината, за финансовите резултати от дейността и за паричните потоци в съответствие с приложимата счетоводна рамка. Отговорността на ръководството включва и прилагане на система за вътрешен контрол за предотвратяване, разкриване и изправяне на грешки и неверни изложения, допуснати в резултат на действия на счетоводната система. В тази връзка ръководството спазва следните основни принципи в своята дейност:

- придържане към управленска и счетоводна политика, оповестявана във финансовите отчети;
- извършване на всички операции в съответствие със законовите и подзаконовни нормативни актове;
- отразяване на всички събития и операции своевременно, с точен размер на сумите в подходящите сметки и за съответния отчетен период;
- спазване на принципа на предпазливост при оценката на активите, пасивите, приходите и разходите;
- установяване и прекратяване на измами и грешки;
- пълнота и правилност на счетоводната информация;
- изготвяне на надеждна финансова информация;
- придържане към международните стандарти за финансови отчети и спазване на принципа на действащо предприятие;
- през отчетния период не са настъпили промени в основните принципи на управление на Сдружението.

Сдружението не извършва научноизследователска и развойна дейност.

През 2019 година Сдружението е работило в следните основни направления:

1. Програма „Университет за пациенти“ – провеждане на Факултети по различни заболявания.
2. Активности, свързани с дейността на Европейското партньорство за достъп до качествено здравеопазване (РАСТ), на което НПО е Секретариат.
3. Отбелязване на Световни дни на редките болести, хипертония, инсулт, предсърдно мъждене, глаукома и др.

4. Информационни дейности по национална кампания „Ваксинко“ – отбелязване на Европейската имунизационна седмица.
5. Участия в здравни изложения и организиране на безплатни прегледи за пациенти.
6. Участия в конференции, обучения, работни групи, комисии, съвети, кръгли маси и др.
7. Провеждане на VIII-ми Национален конгрес на пациентските организации.
8. Становища, декларации, манифести и отворени писма.

АКТИВНОСТИ

Европейското партньорство за достъп до качествено здравеопазване (РАСТ)

Бъдещето на здравеопазването – Надграждане на Програмата за устойчиво развитие на ООН за 2030 г.

На конференция, проведена в Брюксел на 11 и 12 юли, 2019 и организирана в сътрудничество с финландското председателство на ЕС, Партньорството за достъп на пациентите (РАСТ) запозна всички участници с колективните приоритети и действия, необходими за надграждане по Програмата за устойчиво развитие на ООН 2030 в Европа и за гарантиране на равен достъп до качествено здравеопазване. Събитието бе второто в поредицата събития на РАСТ на високо ниво, проведени през 2019 година, всички от които свързани с бъдещето на здравеопазването в ЕС. По време на интерактивни семинари, панели и дискусии с участниците на форума, около 115 делегати от 22 държави-членки, представляващи пациентски организации, здравни специалисти, политически институции и правителства, неправителствени организации за обществено здраве, и експерти по здравеопазване, адресираха широк спектър от въпроси, предизвикателства и възможности, свързани с издигането на Здравната политика на ниво ЕС.

Представяне на „The Health RAST“

На конференцията в Брюксел бе представен и „The Health RAST“, тъй като следващите 10 години са от решаващо значение за здравеопазването и здравната политика. Сега е моментът за действие, с встъпването на новата комисия в длъжност, което би предоставило възможност за структуриране на мандата на ЕС в областта на здравеопазването. Ето защо бе представен „Health RAST“: той се състои от поредица от приоритети за бъдещето на здравеопазването в ЕС, призовавайки за ключови цели в здравеопазването, както е предвидено в Програмата за устойчиво развитие. Той се основава на няколко други важни инициативи на партньорите на РАСТ, които изискват повече и по-добро сътрудничество в областта на здравеопазването в ЕС. РАСТ се ангажира да помогне за подобряване на достъпа до качествено здравеопазване в ЕС.

Португалските заинтересовани страни обсъждат необходимостта от действително ориентирана към пациента система на здравеопазване

На 25 февруари, 2019 РАСТ в партньорство с Grupo de Ativistas em Tratamentos (GAT) и инициативата за сътрудничество MAIS PARTICIPAÇÃO Melhor saúde, проведеха среща в Лисабон, озаглавена „Пациентски-ориентирана кръгла маса, за съвместна работа за постигане на достъпно здравеопазване“.

Бяха обсъдени възможностите за подобряване на сътрудничеството в сектор „Здравеопазване“ между португалски пациентски организации, здравни специалисти, политически институции и правителства, и неправителствени организации, за да бъде осигурен по-добър достъп до качествено здравеопазване в страната. Събитието беше организирано с подкрепата на Здравната парламентарна комисия и Министерството на здравеопазването на Португалия.

Депутатите и Партньорството за достъп до пациенти призовават за продължителни и засилени действия на ЕС относно достъпа до здравни грижи

Заседание на групата по интереси на Европейския парламент, относно достъпа на пациентите до здравеопазване, бе организирано съвместно с РАСТ на 20 февруари, 2019 в Брюксел. Събитието бе повод за официалното стартиране на „Изявление относно бъдещето на здравето в Европейския съюз“ на РАСТ.

Срещата предостави възможност на всички заинтересовани страни в здравеопазването да направят равносметка на дейностите и постиженията на ЕС във връзка с подобряването на достъпа до здравни грижи. Те изразиха своите опасения и определиха пропуските и бъдещите действия, които биха били необходими за справяне с тях.

СЪБИТИЯ и ИНИЦИАТИВИ, организирани с участието на Национална пациентска организация

- ***Световен ден на редките болести – 28 февруари 2019***

По повод отбелязването на Деня на редките болести и в партньорство с Хърватската асоциация за редки болести, НПО адаптира на български език въздействащо и емоционално видео послание.

В България все още не е осигурен пълен достъп до иновативни терапии, които се прилагат в другите страни членки на ЕС, както и липсва регистър на пациентите, засегнати от редки болести.

- ***Европейска имунизационна седмица – 24-30 април 2019***

През 2019 г. кампанията се реализира под надслов „Защитени заедно, #Ваксините работят“. Основна цел на Европейската имунизационна седмица е да се повиши здравната култура на гражданите по отношение на ваксинопрофилактиката и да се постигне максимален ефект в борбата с ваксинопредотвратимите заболявания.

Във връзка с Европейската имунизационна седмица бяха разпространени информационни материали и беше създаден постинг план за социалните мрежи.

Националната кампания „Ваксинко“ е инициатива на НПО, стартирана под патронажа на МЗ и съвместно с БЧК, Българска педиатрична асоциация и НСОПЛБ.

- **Световен ден на хипертонията – 17 май 2019**

За осма поредна година Българска лига по хипертония, със съдействието на НПО проведе национална кампания под мотото: „Нормално кръвно налягане – нормален сърдечен ритъм“. Акцентът на кампанията беше върху предсърдното мъждене (ПМ) като най-честото и най-рисковото ритъмно нарушение, причинено от АХ.

В 10 от големите български градове бяха разположени пунктове, където хората можеха да измерят артериалното си налягане със специален апарат с технология за откриване на предсърдно мъждене. Заедно с това се предоставяше информация за хипертонията, с възможност за консултации, предоставяха се материали за контрол и лечение на високо кръвно налягане и предсърдно мъждене, включително тестове за оценка на информираността на потребителите.

Основната цел на кампанията е да се повиши информираността (а оттам и превенцията) на обществото за причините и рисковете на заболяването, което засяга все повече млади хора, а вече и деца.

- **Безплатни прегледи за пациенти с предсърдно мъждене в малки населени места**

Във връзка със **Световния ден за борба с инсульта – 29 октомври** и **Международната седмица на предсърдното мъждене – 18-24 ноември**, през последната седмица на месец октомври и целия месец ноември Национална пациентска организация проведе кампания за безплатни прегледи на пациенти от малки населени места, които са в риск от инсулт и предсърдно мъждене. Мотото на кампанията беше „Един от четирима от нас ще получи инсулт. Не бъди този един“ (“1 of 4 of us will have a stroke. Don't be the one”).

Инициативата имаше за цел профилактика на сърдечносъдовите заболявания и откриването на пациенти с предсърдно мъждене или в риск от възникване на инсулт, подобрене качеството на живот и осигуряването на дългосрочен и по-качествен контрол на заболяването.

Освен безплатните скрининги на пациенти в риск, се проведеха информационни активности в интернет сайта и в официалната фейсбук страница на НПО, с фокус върху важността от познанията за мозъчносъдовите заболявания, необходимите стъпки, които трябва да се предприемат, ако някой получава инсулт и какво да се направи, докато му се окаже медицинска помощ.

- **„Младежи в действие“ – обучително събитие за млади пациенти - лидери**

НПО организира обучително събитие в Пловдив от 27 до 30 септември 2019 г. събитие за младежи (18-29 г.), които са или са били пациенти, с различни заболявания, част

от които хронични, преминали са продължително лечение, претърпели различни животоспасяващи интервенции или са с потвърдена неработоспособност (с ТЕЛК).

Обучението се финансира по проект „Младежи в действие – обучително събитие за младежи с увреждания и хронични заболявания“, финансиран по договор № РД04-66/01.07.2019 г., с финансовата подкрепа на Фонд „Социална закрила“.

По време на събитието, с подкрепата на психолози и социални работници, младите хора обсъждаха тревожността и емоционалните предизвикателства, с които се срещат младите хора, които са преминали през лечение или са с хронични заболявания. Постави се акцент върху уменията за лидерство и върху това как младежите да отстояват правата си. В рамките на събитието младите хора бяха организирани в малки групи за споделяне на опит.

В рамките на обучението беше създадена група от активни младежи, които да се застъпват за правата на младите пациенти и които да подкрепят НПО в това да разбира по-добре основните проблеми пред младежите с различни заболявания и увреждания.

- ***Съвместна инициатива на НПО и БСК за насърчаване на 200 лица с увреждания да започнат работа***

НПО и Българската стопанска камара стартираха съвместен едногодишен проект, финансиран по ОПРЧР, чиято основна цел е да допринесе за повишаването на достъпа до заетост на лица с увреждания. Усилията на НПО и БСК ще са насочени към подобряването на връзката между работодателите и хората с увреждания, като първата стъпка към това е разработването на информационен портал, който да улеснява хората с увреждания да търсят и намират работа, която да съответства на техните възможности, потребности и професионални стремежи. Порталът ще предоставя както полезни обучителни ресурси, така и възможности за търсене на работа. В модул на системата работодатели ще могат да публикуват своите обяви, както и ще имат възможности да се запознаят с обучително съдържание, насочено към особеностите на различните групи хора с увреждания и начините за по-добра комуникация с тях.

В рамките на общата инициатива между пациентската и работодателската организация ще се проведе и информационна кампания за значимостта на трудовата интеграция на хората с увреждания. Пет регионални форума – в Хасково, Шумен, Пловдив, Бургас, Враца – ще дискутират локалните възможности за адаптацията на пазара на труда на лица с увреждания.

10 социални работници в петте града ще предоставят посреднически и консултантски услуги на лицата с увреждания. Очаква се на всяко лице с увреждания да бъде изготвена индивидуална оценка, на базата на която да се предоставят консултации, свързани с повишаване на квалификацията чрез подкрепа за включване в образователни и професионални курсове за преквалификация, посредничество за стартиране на работа пред работодатели, информирание за подходящи работни места и др.

Социалните работници ще предоставят и емоционална подкрепа на лицата с увреждания, насочена към повишаване на мотивацията, както и регулярно ще съдействат за провеждането на скрининг изследвания, чрез които да се проследява здравословното състояние на хората с увреждания.

В дейностите по проекта ще бъдат включени и 200 близки на хора с увреждания, които полагат грижи за тях.

Проектът е на стойност 194 932.50 лева.

- **Журналистически конкурс на тема „Иновации и напредък в името на общата кауза – за свят без HIV”**

НПО бе партньор на инициативата, като програмния мениджър на НПО връчи една от двете трети награди на отличените журналисти.

В конкурса бяха подадени 11 материала от национални и регионални печатни медии и онлайн издания. С първа награда беше отличена Силвия Николова от в. Монитор. Всички отличени получиха плакет, а на всички участвали в конкурса бяха връчени сертификати за участие в конкурса.

На събитието беше обсъдена темата за ХИВ/ СПИН в България, новите терапии, които правят вируса неоткриваем. Всички присъстващи се обединиха около идеята, че е необходимо стигмата да се разчупи, обществото да бъде по-добре информирано относно ХИВ/ СПИН, а живеещите със заболяването да бъдат по-добре възприети в обществото.

УЧАСТИЕ В ЗДРАВНИ ИЗЛОЖЕНИЯ на Национална пациентска организация

- **НПО беше партньор на здравното изложение „Зона Здраве“: 6-7 април 2019, гр. Бургас**

За поредна година в Бургас се състоя изложението „Зона Здраве“. Като партньор НПО, съвместно с НСБХ „Хепасист“, предостави възможност на всички желаещи посетители да се изследват анонимно и безплатно за Хепатит С.

- **НПО участва в медицинското изложение „Булмедика/ Булдентал/ Дерма и Естетика“: 15-17 май 2019**

За пореден път НПО партнира на най-голямото специализирано медицинско изложение в България, където активностите на НПО и нейните членове бяха разпределени в отделните дни на изложението:

- НПО и Национално сдружение за борба с хепатита „Хепасист“ проведоха скринингова акция за Хепатит С, като изследваха безплатно и анонимно всички желаещи да се проверят за наличие на вируса.

- НПО и Сдружение „ВИОМ“ проведеха информационна и скринингова акция за заболяванията на щитовидната жлеза, като посетителите имаха възможност за ехографски преглед и консултация с ендокринолог.
- НПО и Национална асоциация на децата и младите хора с диабет проведеха скринингова акция за измерване на кръвната захар, холестерола и кръвното налягане. В рамките на акцията посетителите имаха възможност за консултация, както и да получат информация за най-новите методи на лечение на захарния диабет.
- НПО и Българско общество на пациентите с пулмонална хипертония предостави възможност за измерване на нивото на кислород в артериалната кръв с пулсоксиметър, както и спирометрия.

- **НПО участва на изложението „Мисия Здраве“: 27-29 септември 2019**

НПО за поредна година беше партньор на здравното изложение „Мисия Здраве“ и предложи на посетителите безплатни скринингови акции за хепатит, диабет, изследване на дишането, заболявания на щитовидната жлеза. Заедно с Националния център по трансфузионна хематология се проведе и кръводарителска акция.

Успоредно със скрининговите акции посетителите получаваха подробна информация относно навременната профилактика, ранното диагностициране и терапия.

Голяма част от посетителите на изложението се включиха в акциите на НПО:

- Над 300 души измериха кръвната си захар при експертите от Национална асоциация на децата и младите хора с диабет, като получиха и информационни материали за контрол на заболяването, спазване на хранителен и двигателен режим при възрастни и деца.
- Повече от 50 души измериха нивото на наситеност на кислород в кръвта, организирано от Българско общество на пациентите с пулмонална хипертония, като не бяха отчетени сериозни отклонения от нормите при нито един изследван.
- 15 човека откликнаха на призива да дарят кръв на щанда на НПО, организирано от Националния център по трансфузионна хематология и с подкрепата на НПО.
- 40 души се включиха в инициативата на Национално сдружение за борба с хепатита „Хепасист“ за скрининг на Хепатит С. Открит беше един положителен резултат, като пациентът беше насочен за по-задълбочени изследвания и консултация със специалист.
- В акцията на НПО и Сдружение ВИОМ – ехографски скрининг на щитовидната жлеза, в последния ден на изложението бяха прегледани 40 души, като при 2/3 беше открито изменение и бяха насочени за допълнителна консултация и изследвания.

В периода 11-12 октомври 2019 г. в гр. Стара Загора се проведе за осми път Националният конгрес на пациентските организации под надслов „Бъдещото на общинското здравеопазване“. Участие взеха над 90 участника - представители на пациентски организации от цяла България, представители на българските институции, съсловни организации, здравни експерти, асоциации и обединения в сферата на здравеопазването.

По време на събитието бяха застъпени няколко теми с висока обществена значимост, като:

- утвърдени чуждестранни модели на общинско здравеопазване и възможностите за прилагането им на българско ниво;
- ролята на новите технологии и програмите за домашна грижа в здравеопазването;
- колаборация между местната власт и пациентските организации.

През втория ден на Конгреса се осъществи телемост между няколко града в България, на който под формата на дебат представители на местната власт обсъдиха бъдещето на общинското здравеопазване и неговата роля за по-пълноценно покриване на нуждите на общността.

- **НПО излъчи свой представител в Етичната комисия за клинични проучвания по Закона за лекарствените продукти в хуманната медицина (януари 2019)**

НПО излъчи заместник-председателя на Управителния съвет Виктор Паскалев за представител на организацията в Етичната комисия за клинични проучвания по Закона за лекарствените продукти в хуманната медицина. Комисията се създава към Министъра на здравеопазването, а съставът ѝ се определя с негова заповед и включва редовни и резервни членове. През декември НПО предложи Наталия Маева да бъде включена в Етичната комисия поради голяма заетост на зам.-председателя на УС на НПО.

- **НПО има свои представители в работната група, която да изработи стратегия за развитие на лекарствената политика в България (март 2019)**

Д-р Станимир Хасърджиев, председател на УС на НПО, и д-р Иван Вецев, експерт „Достъп до лечение“ са представителите на НПО в работната група, която ще има задачата да изработи стратегия за развитие на лекарствената политика в България.

- **Двама експерти на НПО участват в диалога за промяна на Наредбата за медицинската експертиза (март 2019)**

Наталия Маева и Елисавета Котова, членове на Управителния съвет на НПО, са излъчените от организацията експерти, които ще участват в работната група, която ще се заеме с измененията на Наредбата за медицинската експертиза. Инициативата на Министерството на здравеопазването е в отговор на коментари от цялата страна, в които се посочва, че наредбата ощетява хората с увреждания.

- **НПО излъчи свои представители в координационните съвети към Министерство на здравеопазването за елиминацията на морбили и ваксинопрофилактиката на грип**

НПО определи д-р Иван Вецев, експерт „Достъп до лечение“, и Цветан Йорданов, медицински консултант към НПО за участници в два национални координационни съвета към МЗ. Единият съвет е създаден във връзка с изпълнението на Националната програма за елиминация на морбили и рубеола (2019-2022 г.), а вторият – във връзка с Националната програма за подобряване на ваксинопрофилактиката на сезонния грип (2019-2022 г.).

Основните дейности на Националната програма за елиминация на морбили и рубеола (2019-2022 г.) са насочени към намаляване възприемчивостта на населението към морбилния и рубеолен вирус, осигуряване на допълнителна възможност за имунизация на групи с повишен риск от заразяване чрез целеви ваксинални кампании, укрепване на системата за надзор на морбили и рубеола и постигане на показателите на СЗО за ефективност на надзора, подобряване на достъпността и качеството на информацията по отношение на заболяванията, ползата и риска от имунизацията срещу морбили и рубеола.

Националната програма за подобряване на ваксинапрофилактиката на сезонния грип (2019-2022 г.) е свързана с действия против ежегодните грипни епидемии, които са признати като един от първостепенните проблеми пред общественото здравеопазване, както поради високата заболяемост и смъртност, така и поради големите разходи за домашно и болнично лечение и значителното натоварване на цялата здравна система. В България ежегодните грипни епидемии са сериозен здравен и финансов проблем.

- ***НПО поема председателството на Българска асоциация по персонализирана медицина***

НПО, представлявана от д-р Станимир Хасърджиев, е новият Председател на Управителния съвет на Българската асоциация за персонализирана медицина (БАПЕМЕД). Председателят беше избран от Общото събрание на Асоциацията, проведено на 07 март 2019 г., с мандат от 5 години (за периода 2019 – 2024 г.). Досегашния председател – д-р Явор Дренски, поема поста на Изпълнителен директор на БАПЕМЕД.

- ***НПО ще представлява пациентите в Надзорния съвет на НЗОК***

Заместник-председателят на НПО Андрей Дамянов ще представлява пациентите в Надзорния съвет на Националната здравноосигурителна каса. Това решиха представителните организации за защита на правата на пациентите на свое заседание, проведено в началото на юни 2019 г.

Мандатът на Андрей Дамянов е за 1 година и изтича на 18 юни 2020 г.

- ***НПО излъчи свой представител за включване в състава на Консултативен съвет към Министъра на здравеопазването (ноември 2019)***

НПО определи Наталия Маева, член на УС, да представя НПО в Консултативния съвет към Министъра на здравеопазването. Като резервен представител е посочен г-н Пламен Таушанов, председател на УС на Сдружение „Българска асоциация за закрила на пациентите“.

СТАНОВИЩА, ДЕКЛАРАЦИИ, МАНИФЕСТИ и ОТВОРЕНИ ПИСМА на Национална пациентска организация

- **Становище на НПО във връзка с измененията и допълненията на Наредбата за медицинската експертиза (февруари 2019)**

Становището е изготвено по повод постъпилите сигнали от пациенти, които алармират за намаляване процента на неработоспособност, вследствие на новоприетите изменения в Наредбата за медицинската експертиза.

НПО отчита като позитивни опитите на държавата да въведе по-строги правила за осъществяване на завишен контрол върху издаването на решения за трайна нетрудоспособност предвид немалката степен на злоупотреба. НПО твърдо застава зад позицията, че помощта трябва да отива при тези пациенти, които истински се нуждаят от нея.

От друга страна, НПО изразява притесненията си, че новоприетите изменения и допълнения се явяват в ущърб на част от пациентите, лишавайки ги от правото на адекватна помощ и подкрепа от държавата в случай на болест или злоупотреба – на практика пациентите със средни увреждания може да изгубят подкрепата, която са получавали до момента, или тя да бъде силно редуцирана. НПО не счита за редно и не е медицински оправдано игнорирането на усложненията, съпътстващи допълнителните заболявания на даден пациент, предвид факта, че тежестта на симптоматиката е строго индивидуална и дава отражение в различна степен върху работоспособността и качеството на живот на отделния човек.

- **Становище: НПО вижда опасност от ограничаване на дейностите по здравна профилактика и превенция, предлагана в измененията на Закона за здравето (февруари 2019)**

Във връзка с предстоящото разглеждане на Законопроект за изменение и допълнение на Закона за здравето, № 954-01-5, внесен от Валери Симеонов Симеонов и група народни представители на 01.02.2019 г., НПО подкрепя предложените промени в частта за ограничаване употребата на изделия за водна лула, несъдържащи тютюн, както и предлагането и продажбата на деца на този вид изделия.

НПО нееднократно е давала и ще дава подкрепата си за всеки опит за запазване и разширяване на забраната на употреба на тютюневи изделия, като твърдо застава и зад предложението за забрана и ограничаване на подобни продукти и изделия, водещи до увреждане на здравето на гражданите и особено на младите хора.

НПО изказва притеснения и скептицизъм и по отношение на предложените промени по чл. 29, а именно предложената ал. 2, чрез която се предвижда дейността на общините по провеждане на политики в областта на здравната профилактика сред уязвими групи от населението да се подпомага само от здравни медиатори. Досегашната практика, а оттам опита и компетентността на съществуващите в момента здравни медиатори е насочена изключително към ромската общност. Но

превантивните дейности по националните програми за превенция и контрол на ХИВ/СПИН и туберкулоза до момента се осъществяват от неправителствени организации, включително с дългогодишното международно финансиране от Глобалния фонд за борба срещу СПИН, туберкулоза и малария. Групите, дефинирани като уязвими към тези заболявания, са много различни и включват групи от населението извън ромската общност. В този смисъл е недостатъчно здравните медиатори да бъдат единствен изпълнител на политиката за здравна профилактика на общинско ниво и е необходимо включването и на неправителствените организации с дългогодишен опит и развит капацитет като изпълнител, с цел гарантиране успешното провеждане на здравната политика сред уязвимите групи.

- ***Становище на НПО за готовността на НЗОК да поеме дейността на фондовете за лечение в чужбина (март 2019)***

В отворено писмо до компетентните институции от 14.03.2019 г. НПО изрази притесненията си за нивото на готовност на НЗОК да поеме в обявения срок дейността на Фонд за лечение в чужбина и Фонд за лечение на деца в чужбина. Организацията моли за информация за степента на готовност да бъде осъществено прехвърлянето до 31 март 2019 г., като заявява, че е „важно обществото и пациентското движение да имат актуална информация за този процес на всеки един негов етап“. „Това ще ни даде възможност, като национално представителна организация за защита правата на пациентите в България, да имаме увереността, че тези права ще бъдат защитени в максимална степен“, се казва още в писмото.

- ***НПО подкрепя протеста на медицинските сестри и специалистите по здравни грижи (март 2019)***

В своето становище НПО посочва, че ефективното, качествено и съвременно здравеопазване не може да съществува без медицинските специалисти по здравни грижи. Много от доказалите се като ефективни съвременни европейски модели на здравеопазване показват, че специалистите по здравни грижи са гръбнакът на системата – като полагат необходимите грижи за пациентите, в това число осигуряване на профилактика, ваксинационни грижи и др.

НПО твърдо застава зад исканията за адекватно заплащане на полагадения труд от медицинските специалисти по здравни грижи, като смята, че към момента в България те са недооценени и принудени да упражняват професията си в изключително трудни условия и без ясно разписани правила за кариерно развитие и повишаване на професионалната квалификация.

- ***Становище на НПО във връзка с разследване на лечебни заведения от Медицински одит за отказано лечение на ХИВ позитивен пациент (май 2019)***

Във връзка със случая на загиналия от неизяснено заболяване ХИВ позитивен пациент Крейг Харпър, НПО настоява в своето становище проверката на ИА „Медицински одит“ да бъде насочена към лечебните заведения, отказали приемане на пациента, както и да проследи причината за забавянето на назначените му хематологични изследвания.

НПО категорично смята, че Крейг Харпър загива от неизяснена диагноза и от мълчалив отказ от лечение. Системните стигма и дискриминация, които се проявяват спрямо пациентите с ХИВ в българската здравна система убиват. Антиретровирусната терапия е само една част от комплексната медицинска грижа, от която се нуждаят пациентите с ХИВ. НПО смята, че без мултидисциплинарен подход в грижите за ХИВ, пациентите с ХИВ в България ще продължават да умират в унижение.

- ***Становище на НПО относно контрола върху изразходване на средствата на НЗОК (юли 2019)***

Позицията на НПО по повод изказване на д-р Дечо Дечев, управител на НЗОК, за необходимостта от истински контрол върху разходването на средствата на НЗОК и необходимостта от информираност на пациентите в преговорите за НРД, посочва, че съвременните грижи и лечение на пациентите следва да са базирани на единство от знания и компетентност на лекарите, ефективни медикаментозни терапии, съвременна и иновативна медицинска техника в здравните заведения и високи хигиенни болнични условия.

Настоящият здравноосигурителен модел в България не покрива в цялост нуждите на пациента и се стига до ситуация, в която лечението му протича на база генерирането на максимална печалба, без да се съпоставят резултатът от лечението и ефективността му спрямо обществените и лични разходи на пациента. Нерядко не се постига максимално бързо реинтегриране на заболялия на пазара на труда и в обществото, а оттам – да бъде постигнато намаляване загубите на национален доход от отпуск по болест и на разходите на НОИ.

НПО продължава да подкрепя идеята за създаването на допустим от конституцията на Република България, нов здравноосигурителен модел за осигуряването на един по-добър достъп до здравеопазване и провеждане на здравна реформа, в която съществуващите проблеми със стойността на клиничните пътеки и лекарския труд да намерят достойно решение и придобият адекватни измерения. НПО ще продължи да настоява за развитието на дигитализацията в здравната система, както и за възможностите всеки здравноосигурен гражданин да получава актуална информация за всички промени в здравния му профил. НПО подкрепя и ще настоява за въвеждането на съвременни модели за определяне на диагноза и лечение, както и индивидуално определяне на терапията за всеки пациент.

- ***НПО настоява за генетичен скрининг за муковисцидоза при новородените (юли 2019)***

В писмо до парламентарната комисия по здравеопазване, министъра на здравеопазването, здравната каса, финансовия министър и Експертния съвет по педиатрия НПО поставя своето искане на всички новородени да се извършва генетичен тест за наличието на муковисцидоза.

Един от големите проблеми в момента в България е, че системно деца и млади пациенти с муковисцидоза загиват. Към момента са известни над 1600 различни

мутации на CFTR гена, които причиняват заболяването, а статистиката сочи, че всеки 33-ти българин е носител на един от тях.

НПО настоява да бъдат предвидени необходимите финансови средства в Бюджет 2020 и всички новородени да преминават през задължителен генетичен тест за муковисцидоза. По този начин ще може да бъде създаден и официално реално работещ регистър, осигуряващ предвидим финансов ресурс за гарантиране на необходимата адекватна терапия, задължителна рехабилитация, специално диетично хранене, както и ще има яснота колко пациенти в бъдеще ще имат нужда от белодробна трансплантация.

В писмото се посочва, че е тревожно, че продължава да липсва политическа воля в България да има най-после модерна терапия за муковисцидоза, която може да бъде осигурена въз основа на промените, предвидени в Наредба № 10 за регламентирането на състрадателната употреба на лекарства.

- ***Становище на НПО относно отпадане на текстове от проектозакона за изменение и допълнение на Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2019 г. (септември 2019)***

НПО изпрати становище до Бойко Борисов, министър-председател, и Кирил Ананиев, министър на здравеопазването, във връзка с проект на Министерство на здравеопазването, обявен на официалната страница на Министерството, по отношение на предложени поправки в Закона за лекарствените продукти в хуманната медицина, с преходните и заключителни разпоредби са направени предложения за промяна и на Закона за задължителното здравно осигуряване (ЗЗО).

НПО посочва редица предпоставки, че е налице поредния опит здравната реформа, от която обществото ни се нуждае, да започне отзад напред, като първо бъде направен опит да бъдат осигурени допълнителни пари за разходване от неефективната ни здравна система, а не с действителните стъпки за така нужната промяна. С така предложените текстове е налице опит да бъде заобиколен основния закон и принцип, че ако едно лице си плаща редовно здравните вноски, то би трябвало да има възможността да реализира правото си на безплатно ползване на медицинско обслужване. На практика така предложените текстове отварят широко вратата за ръководствата на лечебните заведения, за индиректно искане на пари от болните хора.

Следва да бъде отбелязано, че предложената промяна на тази норма създава дискриминация по отношение на финансов признак на гражданите и тези от тях, които имат пари ще могат да се лекуват, а други, които нямат – няма да могат да се лекуват ефективно използвайки достиженията на съвременната медицина.

В дългосрочен план може да доведе до отказ на клинично здрави хора да работят и плащат здравни вноски за икономика осигурявана от здравна система увеличаваща финансовата тежест върху трудовата сила в момент, когато тя се разболява и губи доходите си. Това неминуемо ще доведе и до невъзможност немалка част от заболелите членове на общество бързо и в пълен обем да се реинтегрират на пазара

на труда. Това неминуемо ще окаже негативно влияние на и без това влошената демографска ситуация в страната.

НПО счита, че водените понастоящем дискусии имат потенциала да доведат до смислена реформа в сектор здравеопазване, промените в който да са в интерес на пациентите, с оглед подобряване на достъп до здравеопазване, намаляване на нерегламентираните плащания от страна на пациента, достойно заплащане на труда на медиците и в крайна сметка осъществяване на ефективно лечение – все неща, за които предложенията в законопроекта не предлагат решения.

В заключение, НПО категорично се обявява против предложенията за промени в ЗЗО, като смятаме, че се правят „на тъмно“ и без обсъждане с всички заинтересовани страни.

Освен гореизложеното, НПО предлага и следните допълнения към Проекта за Закон за лекарствените продукти в хуманната медицина:

1. В чл. 259, ал.1, т.4, отнасящ се към утвърждаването, отмяната или изменението на фармако-терапевтичните ръководства, да се включи текст, който посочва, че те могат да се утвърждават, отменят или изменят след становище на съответния експертен съвет, за което да бъде зададен и конкретен срок. Ако не постъпи становище след изтичането на този срок, то Националният съвет по цени и реимбурсиране следва да утвърди, отмени или измени фармако-терапевтичните ръководства.

НПО счита, че по този начин процедурата ще се оптимизира и ще се избегне липсата на утвърждаване/ изменение на съответно ръководство, поради липса на Становище от съответния Експертен съвет. Така пациентите няма да бъдат оцетени и няма да се възпрепятства лечението им с продукт, който не е включен във фармако-терапевтичното ръководство, при изпълнени всички други изисквания за поемането му от НЗОК.

НПО настоява и в Закона да залегне пациентското включване, и в работните групи на фармако-терапевтичните ръководства да бъде включен и представител на пациентите. По този начин ще се взема предвид и пациентската експертиза, а не само тази на специалистите и ще се постигне по-пълно покриване на нуждите на пациентите.

2. В чл. 261 да се включи нов елемент: кодът на продукта GTIN, който е препоръчаният стандарт за продуктово код в Европейската система за верификация. Това предстои да бъде кодът на лекарствените продукти в SPOR - базата данни на ЕМА (Европейската агенция по лекарствата), която е в процес на разработка. Включването на продуктовия код GTIN ще позволи интегриране и анализиране на данните за лекарствените продукти в различните Европейски и национални бази данни и електронни информационни системи.

- **Писмо на НПО до Министъра на здравеопазването относно проект на Решение на Министерски съвет за приемане на Национална стратегия за борба с наркотиците 2019-2023 г. (октомври 2019)**

НПО изпрати предложения към „Задачи към Стратегическа цел 5: Усъвършенстване, развитие и актуализация на нормативната уредба“ относно механизма на изпълнение на Стратегията в контекста на ефективно сътрудничество чрез участието на неправителствения сектор.

НПО напълно подкрепя изказаните идеи и нужда от съвременни, ясни и насочени действия към борбата с разпространение и употреба на психоактивни вещества (ПАВ), съобразени както с върховенството на Закона, така и с основните човешки права, гарантирани с Конституцията и европейските директиви. Но НПО изразява притеснение относно тенденцията за подмладяване на дебютно употребяващите и впоследствие системно злоупотребяващи млади работоспособни български граждани.

В перспектива, това би довело до тежки икономически последици, предвид нарушената работоспособност, съдебно минало и разходи за лечение на усложнения. Считаме, че към момента няма политика, която чрез интегриран подход да има отношение към един изключително сериозен и тепърва разрастващ се проблем в съвременното общество, а именно – наркоманиите и зависимостите. Това са заболявания, които изискват както продължително лечение, така и грижа чрез съвременни мерки, предвид динамиката на процеса по подмладяване и нарастване броя на употребяващите психоактивни вещества.

Такива за съжаление не са заложили, дефинирани и отчетени като приоритет на здравна политика, насочена към справяне с проблема и създаване на устойчив и ефективен подход. На практика, ограничаването на търсенето и съответният статистически резултат се постигат чрез осъдени пациенти и ефективни присъди, а не чрез ограничаване на предлагането.

Поради липса на дефиниция за минимално количество на доза и криминализиране на носителството ѝ, ефективни присъди се прилагат спрямо пациенти, които имат нужда от помощ, каквато не биха получили в затворите. В допълнение, създамата се „вратичка в закона“ за свободно тълкуване на доза за „лична употреба“ и такава за разпространение дава основание за една избирателна, корупционна политика, от която потърпевши са пациенти, които биват осъдени и лишени от адекватна и навременна медицинска подкрепа.

Освен преразглеждане на НПК в частта, отнасяща се към описания проблем, НПО предлага добавяне и дефиниране на целевите популации, съгласно Стратегията като пациенти. Законодателната промяна ще спомогне за адекватно ограничаване на престъпния контингент от пациенти, нуждаещи се от лечение на зависимостта, тъй като границата е изключително деликатна и следва да е законодателно издържана, екзактна и обективна.

В подкрепа на това предложение е и приетата и утвърдена в много страни, сред които и европейските, в т.ч. и България, Международна Класификация на Болестите (МКБ-10).

Съвременните, доказани европейски практики за борба и справяне с проблема акцентират и залагат върху насочване на пациентите за лечение и подкрепа в специализираните звена, а не превръщането им в обект на наказателни действия от страна на съдебната система, за да се оправдае ефективността на последната и да се достигне определена статистика.

НПО категорично застава зад позицията, че болестта не е престъпление и прилаганите към момента мерки не могат да се определят като ефективни и съвременни, а дори и близки до „интегриран подход“.

- **Отворено писмо на НПО до главния редактор на в. Сега относно карикатурата „Стани донор“, публикувана на 6.11.2019 (ноември 2019)**

НПО изпрати отворено писмо до главния редактор на в. Сега, г-жа Теодора Пеева, относно публикуваната на страниците на вестника карикатура „Стани донор“, комуникирана от автора си и в социалните мрежи. Като пациентска организация, посветила години усилия на популяризирането на хуманния акт на донорството и участвала в множество кампании за насърчаване спасяването на най-ценното – живота, НПО счита за изключително неуместен изборът на карикатура, която да се представи на обществеността.

В седмицата на официалния старт на кампанията „ДА! За живот“, която за първи път е толкова мащабна и в нея демонстрират съпричастност министерства, здравни и социални институции и пациентски организации, преплитането на политически внушения наред с толкова чувствителна за обществото ни тема като старта на тази кампания, за НПО е недопустимо и обидно. Темата за донорството е и винаги е била деликатна и от всички зависи тя да бъде приемана така, както заслужава – като най-висш хуманен акт, израз на благородството, добрината и съпричастността.

ФИНАНСОВ ОТЧЕТ

Приходите и разходите на Сдружението през 2019 г. се формират съгласно Отчета за приходите и разходите за нестопанска дейност, приложен към доклада по чл. 42, ал. 2 ЗЮЛНЦ.

Приходите на Сдружението през 2019 г. се формират, както следва:

IV. Приходи и разходи на Сдружението през 2019 г.

Нестопанска дейност

I. ПРИХОДИ

1. Целево (проектно) парично финансиране:

Име на институция или организация	Сума
AMGEN	15 000.00 лв.
ASTRAZENECA	3 377.68 лв.
GLAXO SMITH KLINE	19 988.03 лв.
PACT	16 108.07 лв.
PFIZER	153 651.00 лв.
BOEHRINGER INGELHEIM	55 000.00 лв.
MSD	8 000.00 лв.
MERCK BULGARIA	5 000.00 лв.
NOVARTIS BULGARIA	22 000.00 лв.
TAKEDA	10 000.00 лв.
PHILIP MORRIS	133 760.00 лв.
SANDOZ BULGARIA	1 000.00 лв.
Сдружение БАКП	8 000.00 лв.
GILEAD SCIENCES EUROPE	29 337.45 лв.
ROCHE PHARMHOLDING B.V.	39 116.60 лв.
ФОНД СОЦИАЛНА ЗАКРИПА	7 855.00 лв.
INSTITOYTO POLITIKIS YGEIAS AG	4 889.58 лв.
NOVARTIS INVESTMENTS SARL	48 895.75 лв.
BAXTER WORLD TRADE SPRL	9 779.15 лв.
ОБЩО	590 758.31 лв.

2. Дарения под условия:

Дарител	Сума
GLAXO SMITH KLINE	20 000.00 лв.
РОШ БЪЛГАРИЯ ЕООД	10 000.00 лв.
АРФАРМ	41 500.00 лв.
ASTELLAS PHARMA EOOD	5 000.00 лв.
ОБЩО	76 500.00 лв.

ОБЩО 1+2:

667 258.31 лв.

3. Други приходи:

Приходи	Сума
Реимбурсации	9 674.15 лв.
Административни приходи РАСТ	36 931.33 лв.
ОБЩО	46 605.48 лв.

4. Други финансови приходи:

Приходи	Сума
Възстановени банкови такси	4 220.14 лв.
ОБЩО	4 220.14 лв.

5. Непарични приходи

Приходи	Сума
Доброволен труд*	19 653.92 лв.
ОБЩО	19 653.92 лв.

ОБЩО 1+2+3+4+5:**737 737.85 лв.**

*През 2019 г. членове на Сдружението и доброволци положиха 2288 часа доброволен труд на стойност 19 653.92 лв. Доброволният труд е остойностен на база средната часова ставка в нестопанския сектор през 2018 г., която по данни на Националния статистически институт е 8.59 лв.

II. РАЗХОДИ**1. Разходи за нестопанска дейност:**

	Вид на разхода	Сума
А	АДМИНИСТРАТИВНА ДЕЙНОСТ	352 822.95 лв.
	Средства за работна заплата и осигуровки	237 140.55 лв.
	Разходи за транспорт и командировки подлежащи на реимбурсиране	15 361.83 лв.
	Разходи за наем, счетоводно отчитане, разходи за телефон, офис консумативи и др.	100 320.57 лв.
Б	ПРОЕКТИ	313 206.28 лв.
	РАСТ	146 031.44 лв.
	Проект Национален пациентски център	4 352.69 лв.
	Проект Университет за пациенти	125 034.66 лв.
	Други събития и кампании	3 192.47 лв.
	VIII Национален конгрес на НПО	17 615.73 лв.
	Социална закрила РД04-66 / 01.07.2019	9 791.87 лв.
	ОПРЧР - BG05M9OP1-2.32-0048-C01	7 187.42 лв.
В	БАНКОВИ ТАКСИ	616.01 лв.
	ОБЩО – РАЗХОДИ ЗА ДЕЙНОСТТА	666 645.24 лв.

2. Непарични разходи

Разходи	Сума
Доброволен труд*	19 653.92 лв.
ОБЩО	19 653.92 лв.

ОБЩО 1+2:

686 299.16 лв.

Анализ на реализираните приходи

Общият размер на реализираните приходи от Сдружението за отчетната 2019 г. възлизат на 737 737.85 лева.

В тях се включват „приходи от финансиране“, „приходи от дарения под условие“, „други приходи“, „финансови приходи“ и нефинансови приходи от доброволен безвъзмезден труд.

Основният обем на приходите се формира от финансиране и дарения под условие – 667 хил. лв., което е с относителен дял 93% от общите приходи. Спрямо предходната година са реализирани с 19 хил. лв. по-малко или спад с 2,6%.

От „други приходи“ (основно свързани с реимбурсации на направени разходи и осигуряването на средства за финансиране на дейността на Сдружението) – 47 хил. лв., които е с относителен дял 6,37% от общите приходи.

През отчетната година реализираните „финансови приходи“ са в размер на 4 хил. лв.

Доброволният безвъзмезден труд положен от членове на Сдружението и нейни симпатизанти е в размер на 19 653.92 лв., при достигнат 16 608.18 лв. през предходната година. Стойността му е формирана на база пробно отработени часове, остойностени по средната часова ставка в нестопанския сектор през 2018 г., определена от Националния статистически институт. Отработените часове доброволен труд са 2 288, което е с 8,3% повече от предходната година. Средната часова ставка в нестопанския сектор е 8.59 лв., или ръст от 9.29%. Относителният им дял от общите приходи е 2%.

Анализ на извършените разходи

Отчитането и признаването на разходите се извършва при спазване на принципите и изискванията на Счетоводната политика на Сдружение „НПО“ и при отчитане формата и структурата на планираните показатели в Бюджета.

Общият размер на паричните разходи за дейността и финансовите разходи за отчетната година възлизат на **667 хил. лв.** Спрямо предходния период разходите са по-ниски с 54 хил. лв. или с спад от 7.5%.

Разходите за дейността се разглеждат в няколко основни групи – административни разходи, разходи за проекти, отрицателни курсови разходи и банкови такси.

- **Административни разходи** (включващи „средства за работна заплата“ и „разходи за социални и здравни осигуровки и др. нормативно определени плащания“, наем и издръжка на офис, канцеларски материали, хигиенни материали, разходи за куриерски услуги и телефон, счетоводно отчитане, разходи за командировка и транспорт, подлежащи на реимбурсации).

Административните разходи са на обща стойност **353 хил. лв.** Спрямо предходната година те са с 1 000 лв. повече или с ръст от 0.29%.

Най-голям дял в тях имат разходите за работна заплата 237 хил. лв. В НПО работят на трудов договор 10 служители, които администрират проектите, Партньорството за здраве на Европейско (РАСТ) и национално ниво, оказват съдействие на пациенти, обърнали се с проблем/ сигнал/ жалба към НПО, както и подпомагат дейността на членовете на НПО. От създаването си НПО започна и постоянно развива капацитет с цел осигуряване на устойчивост в развитието и дейността си. Това дава възможност за дадени дейности да не се използват поддоставчици, което намалява цената за обслужване на проектите и елиминира корупционната среда при изпълнението и обслужването на проектите.

През 2019 г. разходите за работна заплата и внесени социални и здравни осигуровки са на обща стойност 237 хил. лв. Спрямо предходната година те са с 8 хил. лв. повече, или с ръст от 3.5%

Административни непарични разходи. Управителният съвет на НПО не получава възнаграждения, а отделеното време за управленската и оперативната дейност и участие в активности на НПО е положен безвъзмезден доброволен труд. Общият му размер през 2019 г. възлиза на 2 288 часа или 19 653.92 лв. Стойността му е определена като положените часове доброволен труд са умножени по средната часова ставка в неправителствения сектор за 2018 г., която по данни на Националния статистически институт е 8.59 лв.

- **Разходи за проекти** (включващи средствата по провеждане активностите, включени в работния план).

Общият размер на разходите за активности по проекти за годината възлиза на **313 хил. лв.** Спрямо предходната година разходите са по-ниски с 67 хил. лв. или спад от 17.5%.

- **Финансови разходи** (включващи лихви, банкови такси, комисиони и др.)

Общият размер банковите такси в левове за годината възлиза на **616.00** лв. Спрямо предходната година разходите са по-ниски с 708.00 лв., или спад с 53.5%.

- **Валутна структура**

Валутата, в която Сдружението изготвя и представя счетоводните си отчети, е български лев.

- **Методи на амортизация**

Сдружението използва линеен метод на амортизация. Амортизирането на активите започва, когато те са на разположение за употреба. Полезният живот по групи активи е съобразен с физическото износване, спецификата на оборудването, бъдещите намерения за употреба и с предполагаемото морално остаряване.

01.09.2020 г.

гр. София